

Skattedirektoratet
mariken.holter@skatteetaten.no

Oslo 23.6.2015

Klage over manglende tilgang til historisk informasjon fra folkeregisteret

I den siste tiden har mediene mistet tilgangen til historisk adresse- og navneinformasjon fra Folkeregisteret, og følgende detaljer: «Fødekommune/land», «Fødested» og «Flyttet fra kommune».

Ved søk i EVRY, Infotorg og andre tjenester som tilbyr opplysninger fra folkeregisteret, får mediene nå kun tilgang til någjeldende navn og adresse, og man kan ikke lenger søke etter hvor vedkommende ble født. Presseforbundet har blitt kontaktet av mange medier, som VG, TV 2, NRK, Adresseavisen, Aftenposten og Dagbladet, som alle melder om dette som et stort problem. Dette er bakgrunnen for vår henvendelse til Skattedirektoratet.

Skatteetaten oppgir at det ikke har vært noen innstramninger i regelverk eller praksis, men at endringen er en følge av at distributøren, ifølge Skatteetaten, har levert ut flere opplysninger til media enn de har hatt tillatelse til. Som følge av dette har Skattedirektoratet pålagt distributørene å endre sin praksis.

Slik vi ser det, er dette en betydelig innstramning av både lov og praksis. Vi er uenige i at gjeldende lovgivning krever en så omfattende taushetsplikt overfor mediene som det som nå legges til grunn, og mener endringen må reverseres. Det pågående lovarbeidet med ny folkeregisterlov, som direktoratet viser til, er på ingen måte tilfredsstillende for dagens situasjon for norske medier.

Konsekvenser:

Endringen får alvorlige konsekvenser for medienes mulighet til å drive undersøkende journalistikk, og dermed avdekke og omtale viktige saker.

Adresse- og navnehistorikk er vesentlig i arbeid med undersøkende journalistikk. Det er nødvendig for å kunne kontrollere at det er den rette **person** man gjør journalistiske undersøkelser rundt (kontrollere identiteten), og for å **gjenfinne personer** som har byttet navn eller bolig. Det er ikke uvanlig at personer skifter navn eller flytter, og dette er særlig utbredt i kriminelle miljøer. Ved

journalistiske undersøkelser ser vi ofte at den adressen vi har tilgang til, er en tidligere adresse hvor vedkommende ikke bor lenger. Det er også grunnleggende i kartlegging av **hvem som kan ha forbindelser med hvem**. Totalt har derfor tilgang til historiske opplysninger avgjørende betydning både for å kunne grave frem og kartlegge saker av stor samfunnsmessig betydning, men også for å kunne kontrollere faktiske opplysninger og dermed for muligheten til å gjengi korrekt informasjon.

Eksempler:

Av konkrete saker der tilgang til navnehistorikk har vært vesentlig, kan nevnes:

*Dagbladets avsløring av legen som var domfelt for overgrep mot pasienter i Norge, og som fortsatt praktiserte som lege i Tyskland. <http://2014.metoderapporter.skup.no/61%20-%20Overgripere%20tilbake%20i%20hvitt.pdf> (s. 20: Et oppslag i det norsk folkeregisteret viste at han hadde meldt flytting til Tyskland»

*TV 2s artikkel om at syv personer som hadde reist til Syria for å kjempe med terrororganisasjonen Islamsk Stat (IS) hadde bodd i den samme gate (Lislebyveien) i Fredrikstad.

Saken: <http://www.tv2.no/a/6197482> Generelt er alt journalistisk arbeide med å kartlegge mulige terrornettverk og andre kriminelle miljøer avhengig av tilgang til navne- og adressehistorikk.

*Overgrepssaken fra Tromsø. I saken der en tidligere barnehageansatt er tiltalt for overgrep mot 17 barn var det ikke mulig å sjekke opp om vedkommende var rett person fordi Infotorg ikke lenger kunne oppgi historisk navne- og adresseinformasjon på en navngitt person. I stedet ble journalisten som søkte henvist til Skatteetaten som brukte 8 dager fra de fikk spørsmålet, til svaret ble sendt per brev. Videre tok det ytterligere to dager før brevet kom fram til vedkommende redaksjon (Adresseavisen). Det sier seg selv at det er uholdbart at det skal ta 10 dager å få verifisert personen i en så viktig sak.

*Adresseavisens kartlegging av drapssdomte: Saken:

<http://www.adressa.no/nyheter/sortrondelag/article9335477.ece#> Ved å oppsøke personer som hadde sonet en drapssdom gjorde Adresseavisen en unik kartlegging av personer vi ikke har mye forskning på. Avisen fant blant annet at 17 av de 62 kartlagte ikke lenger var i live, og en høy andel av disse hadde tatt sitt eget liv. Ettersom svært mange personer som har sonet en drapssdom endrer navn i ettertid, hadde disse vært umulig å nå uten tilgang til historiske opplysninger fra folkeregisteret.

*Aftenpostens sak om en mann fra Eritrea som ble halshugget av IS i Libya etter å ha kommet dit fra Israel, som hadde en bror i Norge. Da de fant broren ønsket Aftenposten å verifisere at han var fra Eritrea, men denne opplysningen finnes ikke lenger i Infotorg. Saken:

<http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/Yuhans-flyktet-fra-Eritrea-til-Jolster-Storebroren-ble-halshugget-av-IS-da-han-provde-a-na-Middelhavet-8006301.html>

Rettslig grunnlag:

Skattedirektoratet viser til rundskrivet fra 1994 og hevder dette må tolkes uttømmende i den forstand at det kun er den til enhver tid gjeldende navn og adresse det kan søkes innsyn i. Vi mener dette er en feil tolkning av rundskrivet. I rundskrivet står det følgende:

Rundskriv nr. 2, Oslo 13. januar 1994:

«I motsetnad til det som er skrive i rundskriv nr 10, 1993 på side 2, 2. avsnitt vert det no slått fast at opplysningar om namngjevne, identifiserbare personars fulle namn, fødselsnummer, adresse (unntatt klientforhold) og eventuell dødsdato kan utleverast til journalistar når dei

har et grunnleggende krav. Som grunnleggende krav er undersøkjende journalistisk verksemd godteke».

Dette er opplysninger som heller ikke etter sin art er underlagt taushetsplikt og anses heller ikke som beskyttelsesverdig informasjon. Det er ikke grunnlag i ordlyden for å begrense historikken for disse nevnte opplysningene. Opprømsingen i rundskrivet må dessuten sees i sammenheng med formålet som er å gi best mulig grunnlag for undersøkjende journalistikk i samfunnet, fordi det er både «ønskelig og har et visst rettslig vern». Dette taler for at historiske opplysninger også er omfattet.

I tillegg må den praksis vi har hatt i 20 år med full tilgang, også ha betydning for tolkningen av gjeldende rett. Endelig må det også tillegges vekt at man i forslaget til ny folkeregisterlov, saksnr. 12/2667 punkt 6.4.2 s. 27, foreslår at historiske opplysninger om navn og adresse ikke skal være underlagt taushetsplikt (forslag til ny § 9-1): «Slike opplysninger kan være nødvendige for brukerne av registeret og anses ikke som spesielt beskyttelsesverdige», skriver departementet.

I tillegg til at det må brukes som tolkningsargument for rundskrivet fra 1994 vil vi også anføre dette som et selvstendig grunnlag for tilgang til historiske opplysninger med henvisning til at det nå foreligger sedvanerett for at mediene skal ha denne tilgangen. Praksisen har blitt fulgt konsekvent i lang tid og at alle parter har ansett dette som gjeldende rett. Etter det vi kjenner til har det heller ikke oppstått problemer eller kommet klager på at mediene har denne tilgangen. Langvarig praksis for tilgang, og et tynt grunnlag mot, må samlet føre til at mediene skal få tilbake tilgangen.

Slik vi ser det foretar Skattedirektoratet en innskrenkende tolkning av rundskrivet når man konkluderer med at historiske opplysninger ikke lenger kan utleveres.

En slik innskrenkende tolkning som griper rett inn i samfunnets og medienes krav på tilgang til informasjon, krever klare holdepunkter. Særlig når dette er en tilgang vi nå har hatt i 20 år. Dette prinsippet bekrefter Lovavdelingen i saknr. 201009948 EO MHG, Dato: 22.03.2011:

«Forskriftshjemlene i folkeregisterloven §§ 14 og 15 omhandler ikke forholdet til offentleglova, og dette er heller ikke omtalt i forarbeidene. **Dersom det i medhold av forskrift fastsatt etter disse hjemlene skulle vært anledning til å begrense innsynsretten etter offentleglova ut over det som følger av folkeregisterloven § 13, måtte det ha foreligget klare holdepunkter for dette.** I mangel av slike holdepunkter er det etter vårt syn klart at forskriften 1994, forskriften 2007 og eventuelle vilkår gitt i medhold av forskriftene eventuelt må tolkes innskrenkende slik **at allmennhetens innsynsrett etter offentleglova hos mottaker av opplysningene ikke begrenses.** Det må dermed ses bort fra vilkåret i pkt. 3 ved vurderingen av om det er innsynsrett i elevlistene etter offentleglova.»

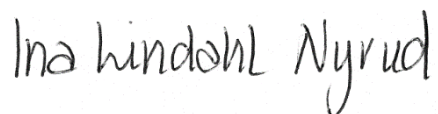
Det må også tillegges vekt at medienes rett til informasjon har et særlig vern, både i grunnlovens § 100 (5) og EMK art. 10. Fordi mediene har en særlig viktig rolle som vaktbikkje i et demokratisk samfunn, har deres rett til informasjon et særlig vern. Alle inngrep krever derfor hjemmel i lov, og det må være nødvendig i et demokratisk samfunn (forholdsmessig). Dette er blant annet stadfestet av Høyesterett i saken om tilgang til lydopptak fra Treholtsaken, jf. bla (HR-2013-00641-A (sak nr. 2012/1069)). Selv om dette ikke gir tilgang på selvstendig grunnlag, må alle begrensninger i medienes tilgang på informasjon, tolkes i lys av den høye terskelen disse rettskildene oppstiller. Særlig når det gjelder tilgang til opplysninger som ikke er av sensitiv eller beskyttelsesverdig karakter, slik at mothensynet – i dette tilfellet hensynet til privatliv, ikke kan tillegges avgjørende vekt.

På denne bakgrunn ber vi om at Skattedirektoratet reverserer pålegget til distributørene og gjenåpner tilgang til historiske opplysninger for mediene. Slik vi ser det er det altså hjemmel for dette

i gjeldende regelverk. Å vente på en eventuell lovendring på dette punkt er da verken nødvendig eller tilstrekkelig i dette tilfelle.

Vi imøteser snarlig tilbakemelding på vår henvendelse, da dette allerede har skapt stor problemer for mediene.

For Norsk Journalistlag

Ina Lindahl Nyrud
advokat

For Norsk Redaktørforening

Arne Jensen
generalsekretær

For Norsk Presseforbund

Kristine Foss
Jurist

Kopi:
EVRY
Infotorg